

Bij jongvee-opfok is een goed begin het halve werk

Tjark Boxem

Een combinatie van goed verervende stieren bij eveneens goed verervende moederdieren geeft kalveren met een hoge verwachtingswaarde. Als je ergens veel van verwacht, ben je er meestal ook erg zuinig op. Dat moet zeker gelden voor pasgeboren vaarskalveren. Deze dieren maken namelijk na twee jaar opfok deel uit van de groep melkkoeien. Een goede beginopfok is dan ook van het grootste belang.

Weet wat u doet

De jaarlijkse vervanging van uitgeselecteerde koeien door vaarzen kan van bedrijf tot bedrijf vrij sterk variëren. Berekeningen tonen aan dat een ruime vervanging financieel niet aantrekkelijk is. Tijdens de opfokperiode van twee jaar, heeft een vaars tot het moment van kalven rond de f 2.500 gekost. Dit is inclusief de huisvestingskosten. Het aanhouden van meer jongvee dan voor eigen vervanging nodig is, maakt in het algemeen bij verkoop de gemaakte kosten niet goed. Als men met een vervangingspercentage van 20 à 25 % de vervanging rond kan zetten, houd dan geen 40 % of nog meer kalveren aan. Het is dus zinvol om de vaarskalveren reeds in een vroeg stadium te selecteren. Welke vaarskalveren men aanhoudt, hangt vooral af van de verwachtingswaarde van het kalf. Dit is het totaal van de halve fokwaarde van de vader en de halve fokwaarde van de moeder. Daarnaast speelt ook het geboortegewicht van het kalf een rol. Kalveren boven de 40 kg zijn vaak vitaler en hebben daardoor meer weerstand.

Vrijwel alle kalveren worden van oornummers voorzien. Het is zinvol deze nummers (op datum van geboorte) te noteren op een opfokkaart. Het bijhouden van diverse gegevens zoals ziekten en behandelingen op zo'n kaart is zeer

efficiënt. Men kan er veel lering uit trekken en het opfokmanagement zonodig bijsturen en aanpassen.

Ook zijn er veel gegevens bekend die zeer duidelijk aangeven dat het kalven van vaarzen op een leeftijd van 23 à 24 maanden zeker geen productieverlies betekent. Het moeten dan wel vaarzen zijn die op het moment van kalven door een goede beginopfok (maar ook daarna) voldoende ontwikkeld en uitgegroeid zijn.

Ga preventief te werk

Een pasgeboren kalf is bijzonder kwetsbaar. Het natuurlijke afweersysteem tegen allerlei ziekten moet nog worden opgebouwd. Het is dan ook uiterst belangrijk dat ziekten geen kans krijgen. Daarom moeten de kalveren snel een zo groot mogelijke weerstand krijgen en moet de besmettingsdruk zo laag mogelijk blijven.

Ga zoveel mogelijk preventief te werk. Koop in principe geen koeien en vaarzen aan. Neem verder voor, tijdens en na het kalven de hygiëne zo goed mogelijk in acht. Vergeet ook niet de navel van het pasgeboren kalf te ontsmetten. Een fikse navelontsteking betekent veelal een verminderde weerstand zodat andere ziekten meer kans krijgen. Voorkom mestcontact tussen kalvende koe en kalf. Iets mest van bijvoorbeeld een met paratuberculose besmette koe is reeds voldoende om het kalf te infecteren. Vang kalveren daarom zo schoon mogelijk op en breng ze direct naar de opfokstal.

Ook het reinigen van het drinkgerei (na elke voerbeurt) en het schoonmaken en ontsmetten (na elke kalving) van afkalfstal, éénlingboxen en opfokstal valt onder het motto: "Preventief werken is beter dan genezen".

Biest van levensbelang

Bij de biestverstrekking past de leus: Vlug, Veel, Vaak en Vers. Voor het pasgeboren kalf is het van levensbelang dat het snel en voldoende biest krijgt. Men mag na het kalven - ook

Het is van levensbelang dat het pasgeboren kalf snel en voldoende biest krijgt.

's nachts - niet bij de koe weglopen voordat het kalf de eerste biest heeft gehad. Wees niet zuinig met de biest. Een eerste gift van tenminste 1,5 liter verdient zonder meer aanbeveling. Het is zinvol het kalf de eerste biest zuigend aan een kunstspenen te laten opnemen (spenenfles). Daarna is voor het verkrijgen van een hoge biestopname de speenemmer uitermate geschikt en het kalf kan drinken wanneer het wil. De eerste dag is het verstandig de biest koewarm te verstrekken. Daarna is het beter de biest bij wat lagere temperatuur te geven (twee keer per dag). Het is moeilijk om van buitenaf de kwaliteit van biest te beoordelen. Biest kan namelijk besmet zijn met paratuberculose. Door het voeren van deze biest wordt het kalf besmet. Geef daarom ieder pasgeboren kalf alleen biest van de eigen moeder.

Verder kan het nuttig zijn om van de oudste, maar wel gezonde, koeien op het bedrijf wat porties biest (ingevroren) achter de hand te hebben. Wanneer koeien door problemen bij het kalven moeten worden afgevoerd of door omstandigheden onvoldoende biest geven, kan eventueel op deze reservevoorraad worden teruggevallen.

Na een biestperiode van drie dagen kan zonder meer worden overgestapt op kunstmelk.

Kunst- of rauwe koemelk

Of na de biestperiode het voeren van rauwe koemelk wel zo geschikt is, is nog maar zeer de vraag. Uit voedingsoogpunt bekeken, is het vetgehalte in koemelk bijvoorbeeld doorgaans zeker twee keer zo hoog als in kunstmelk. Het verdunnen van de koemelk met water moet echter ten eerste worden ontraden. Koemelk geeft vaak aanleiding tot verteringsproblemen (voedingsdiarree), vooral bij grote hoeveelheden. Ook is met rauwe koemelk de overdracht van een eventuele besmettelijke ziekte als paratuberculose levensgroot aanwezig. Ook van bepaalde mineralen, sporenelementen en vitamines is in koemelk te weinig aanwezig. Kunstmelk daarentegen is een volledig op de behoefte van kalveren afgestemd voedermiddel.

De pH (zuurtegraad) van rauwe koemelk ligt rond de 6,7. Aan de meeste kunstmelkpreparaten zijn organische zuren toegevoegd die de kunstmelk een verlaagde pH geeft (circa 5,5 of lager). Deze verlaagde pH sluit beter aan bij het lage pH-niveau van de leibmaag waarmee de kans op maag- en darmstoornissen wordt verkleind. Al met al is het voeren van kunstmelk vele

malen veiliger dan rauwe koemelk.

Over een periode van acht à negen weken is uitgaande van de emmermethode of met een drinkautomaat met 35 kg kunstmelkpoeder (280 liter) per kalf een goede opfok te realiseren.

Ruwvoer, krachtvoer en water

Vanaf een leeftijd van één à twee weken is het van het grootste belang dat kalveren naast melk ook ruwvoer (goede kwaliteit) en krachtvoer kunnen opnemen. Tijdens de melkperiode, maar ook de eerste maanden daarna, loopt men met het voeren van goed en smakelijk hooi de minste risico's. Voer daarnaast krachtvoer naar behoefte. Hoewel naast melk een speciaal kalverbrokje prima voer is, kan met het krachtvoer voor melkvee ook een goed opfokresultaat worden behaald.

Naast melk, ruw- en krachtvoer moeten kalveren naar behoefte water kunnen opnemen. Dit laatste stimuleert zelfs de opname aan ruw- en krachtvoer. In het groepshok is een vlotterbak de beste oplossing. De kalveren kunnen drinken wanneer ze dat willen. Als kalveren vroeg aan ruwvoer, krachtvoer en water zijn gewend, dan verloopt de overgang naar uitsluitend vast voer zonder problemen.

Goed stalklimaat

In de opfokstal moet de lucht zo fris zijn dat je nauwelijks kunt ruiken dat er kalveren in opgefokt worden. Daarbij is de temperatuur eigenlijk van ondergeschikt belang. Een constant te hoge luchtvochtigheid moet men zoveel mogelijk voorkomen door het natuurlijke klimaat zo dicht mogelijk te benaderen. Dit lukt het beste met een goede natuurlijke ventilatie: een ruime aanvoer van frisse buitenlucht en een vlotte afvoer van de stallucht (vocht en smetstof). Vooral longaandoeningen kunnen hiermee voor een groot deel worden voorkomen. Er moet vooral op gelet worden dat de kalveren over een droge en tochtvrije ligplaats kunnen beschikken. Bij een zware besmettingsdruk of ruimtegebrek kunnen buitenhokjes of éénlingboxen onder bijvoorbeeld een afdak goed worden gebruikt voor de stierkalveren en zo nodig voor vaarskalveren.

Huisvesting

In een opfokstal mogen geen kalvende of zieke koeien staan. Voor de eerste één à twee weken is het raadzaam éénlingboxen te gebruiken, maar het aantal boxen mag niet te krap zijn. Als norm kan gelden 12 tot 15 boxen per 100 kalf-

Kalveren in een groepshok stimuleren elkaar in voeropname.

koeien. Het beste is dat éénlingboxen na het schoonmaken en ontsmetten een poosje leeg staan. Na de éénlingperiode kan met gezonde kalveren worden overgestapt op groepshuisvesting. Een frisse stal, met stro ingestrooide groepshokken, en ten hoogste vijf kalveren per hok verdient de voorkeur. Om te voorkomen dat rantsoenwisseling en verandering van huisvesting samenvallen doet men er verstandig aan om ná de melkperiode de kalveren nog één à twee weken in de groepshokken te houden. Daarna is huisvesting in ligboxen het meest aan te bevelen. Verder is van belang dat éénlingboxen en groepshokken eenvoudig schoongemaakt en ontsmet kunnen worden en dat de afvoer van gier en water goed in orde is. Een goed en juist ingerichte opfokstal is voor iedere veehouder van bijzonder groot belang. Het meest ideaal is een opfokstal, voor kalveren tot een leeftijd van negen à tien maanden, die

los staat van het hoofdgebouw en die van veel frisse lucht kan worden voorzien. In deze ruimte kan een heel stalseizoen, maar ook een heel afkalfseizoen worden overbrugd. Een ander belangrijk voordeel is dat kalveren die éénmaal de stal hebben verlaten er, gezien hun leeftijd, op een later moment niet meer in terug kunnen.

Samengevat

Van kalveren met een hoge verwachtingswaarde mogen we als melkkoe veel verwachten. Toch is in de fokkerij één plus één niet altijd twee. Naast genetische aanleg van een kalf speelt ook de opfok een belangrijke rol. Geef jongvee vooral in de beginperiode van de opfok dan ook de zorg en aandacht die het verdient. Belangrijke factoren die mede het opfoksucces bepalen zijn: preventief werken, een consequente en op de gezondheid afgestemde voeding, een goed stalklimaat en een passende huisvesting.

